

Respons

Senegal: Konflikten i Casamance

- Bakgrunn for konflikten
- MFDC (Mouvement des Forces Démocratiques de Casamance)
- Sikkerhetssituasjonen i Casamance per april 2014
- Humanitære forhold
- Reaksjoner mot MFDC-medlemmer
- Om å flytte fra Casamance til Nord-Senegal

Innledning

Casamance er den delen av Senegal som ligger sør for Gambia. Området består av to deler: Basse Casamance (området ut mot kysten rundt Ziguinchor) og Haute Casamance (området lengre inn i landet rundt Sédhiou og Kolda). Den største byen og regionhovedstad er Ziguinchor.

Det finnes flere etniske grupper i området, herunder peul (fulani), manding, bainouk, manjak, balante og diola.¹ Diola er den viktigste etniske gruppen i området, både i antall og innflytelse, og utgjør rundt 60 % av befolkningen i Basse Casamance. Nasjonalt utgjør diola imidlertid kun rundt 6 % av befolkningen.

Casamance er fysisk skilt fra Nord-Senegal ved Gambia, som ligger som en kile inn i det senegalesiske territoriet. Området skiller seg språklig, kulturelt og religiøst fra Nord-Senegal. Casamance hører geografisk og kulturelt sett mer til skogbeltene i land som Guinea og Guinea Bissau enn til det saheliske Nord-Senegal.

¹ Skrives ofte *joola* eller *jola* i en senegalesisk kontekst. Den etniske gruppen diola i Senegal må skilles fra gruppen dioula i Elfenbenskysten, hvor den betegner både personer fra den etniske gruppen med samme navn fra området rundt byen Kong, og mer generelt alle personer fra Nord-Elfenbenskysten og innvandrere fra naboland i nord. Språket diola (hvorav den viktigste varianten i Casamance er diola fonyi), er distinkt fra dioula-varianter slik de snakkes i Elfenbenskysten, Mali og Burkina Faso.

Siden 1982 har det foregått en lavintensitetskonflikt mellom senegalesiske myndigheter og Mouvement des Forces Démocratiques de Casamance (Bevegelsen av demokratiske krefter i Casamance, MFDC), som kjemper for regionens uavhengighet. Selv om MFDC er etnisk sammensatt, anses den både av myndighetene og av nord-senegalesere flest for å være en diola-basert gruppe, og Casamance-konflikten omtales ofte som «une affaire diola» («et diola-anliggende, et diola-problem»).

Konflikten har gått på lavbluss i over tretti år, og er således en av Afrikas mest langvarige konflikter. Til tross for utallige meklingsforsøk, noen mer vellykkede enn andre, har partene ikke klart å finne en varig løsning på konflikten. Resultatet har vært at området har befunnet seg i en tilstand mellom krig og fred i lang tid (Evans 2003). Konflikten er likevel blant de *minst* blodige på kontinentet; på de over tretti årene konflikten har pågått, har mellom 3000 og 5000 personer mistet livet, rundt en tredel av disse som følge av landminer, og det er blitt brukt lite vold mot sivile fra begge parter i konflikten. Intensiteten i konflikten har vært varierende; fredelige perioder blir regelmessig avbrutt av kortere perioder med trefninger og uro. Den militære delen av konflikten har vært begrenset til det vestlige Casamance (rundt Ziguinchor og Sédhiou), men har ved noen anledninger spilt over til nabolandet Guinea Bissau, som sammen med Gambia utgjør en viktig aktør i konflikten (Evans 2004; Marut 2010).²

Senegal trekkes ofte frem som et eksempel på en stabil stat og et vellykket demokrati i Afrika, blant annet på bakgrunn av flere vellykkede valg og påfølgende maktovertagelser, sist da president Wade erkjente valgnederlaget og frivillig overførte makten til nåværende president Macky Sall i 2012. Ytringsfrihet, organisasjonsfrihet og andre menneskerettigheter har i større grad blitt respektert i Senegal enn i andre sammenlignbare land i regionen. I denne konteksten utgjør konflikten i Casamance en belastning for Senegal, som har svekket troverdighet blant annet som megler i fredsforhandlinger i regionen på grunn av situasjonen i Casamance. Det sies om Casamance-konflikten at selv om opprørerne i praksis har tapt krigen, har den senegalesiske staten heller ikke vunnet den (Marut 2010).

Over flere år har Landinfo regelmessig fått spørsmål fra utlendingsforvaltningen om forholdene i Casamance. Denne responsen er ment å tjene som et bakteppe for å forstå konflikten, og tar for seg problemstillinger av særlig relevans for utlendingsforvaltningen. Responsen er på ingen måte ment å være uttømmende.

Bakgrunn for konflikten

MFDC begynte som en politisk bevegelse med formål om uavhengighet for Casamance. Som tidligere nevnt, har området sterkere språklige, kulturelle og historiske bånd til nabolandene Gambia og Guinea Bissau enn til resten av Senegal. Området har en annen kolonihistorie, og er geografisk knyttet sammen med Nord-Senegal kun gjennom noen områder i øst. MFDC mener at dagens Senegal er et resultat av europeisk grensetrekning under kolonitiden, og at Casamance ikke naturlig hører til Senegal.

² Den historiske, språklige og kulturelle enheten mellom Casamance, Gambia og Guinea Bissau er et viktig aspekt ved frigjøringsretorikken til MFDC. Disse landene utgjør det historiske Gabou-kongedømmet (Empire de Gabou, også skrevet Kaabu), et kongedømme som skal ha blitt grunnlagt på 1200-tallet, som en vasallstat for Mali-kongedømmet, grunnlagt av Soundjata Keita. De etniske og familiemessige båndene mellom landene fremgår blant annet i felles slektsnavn (Diémé i Casamance, Jammeh i Gambia, Dieme i Guinea Bissau; Mané i Casamance, Manneh i Gambia, Mane i Guinea Bissau, osv.).

Respons Senegal: Konflikten i Casamance

Helt fra uavhengigheten fra Frankrike i 1960 har befolkningen i Casamance følt seg politisk og økonomisk marginalisert fra Nord-Senegal. MFDC mener at den senegalesiske staten utbytter den fra naturens side rike regionen økonomisk, uten å gi noe igjen i form av bedre infrastruktur eller andre utviklingstiltak. Det er en generell oppfatning at «senegaleserne» tar arbeidsplasser fra lokale, både i privat sektor, særlig innenfor handel og turisme, og i offentlig sektor, hvor mange av de offentlig ansatte er woloftalende byråkrater fra nord. På den annen side hevdes det at få personer med opprinnelse i Casamance har viktige stillinger i offentlig sektor i Nord-Senegal (Marut 2010).

De politiske skillelinjene mellom landsdelene kan forklares med forhold som går tilbake til kolonitiden. Under det franske kolonistyre fikk innbyggerne i fire kommuner i nord (Dakar, Rufisque, St. Louis og Gorée) statsborgerrettigheter i Frankrike (som blant annet innebar stemmerett), mens resten av befolkningen hadde status som undersåtter, uten de samme rettighetene. Dette har ført til at det har dannet seg en urban elite i de fire kommunene, som i stor grad har dominert Senegal politisk og kulturelt helt til våre dager. Utvidede rettigheter til de fire kommunene har også bidratt til at den etniske gruppen wolof har fått stor innflytelse nasjonalt, siden den har vært tallmessig dominerende i området rundt Dakar. Også språklig og kulturelt er wolofgruppens innflytelse så sterk at man gjerne snakker om en *wolofisering* av det senegalesiske samfunnet. Denne wolof-dominansen gjør at mange fra Casamance føler seg politisk, kulturelt og språklig marginalisert fra det dominerende, woloftalende Nord-Senegal (McLaughlin 2008).

Motstanden mot den senegalesiske sentralmakten førte til en folkelig mobilisering og opprettelsen av MFDC på begynnelsen av 1980-tallet. Etter at den senegalesiske hæren ved flere anledninger hadde slått ned politisk protest med makt, etablerte MFDC en væpnet fløy, Atika («kriger» på diola), på slutten av 1980-tallet. Etter geriljakrigtrening i skogområdene i Casamance, begynte Atika en væpnet kamp mot den senegalesiske hæren på begynnelsen av 1990-tallet. Senegalesiske myndigheter svarte på angrepene med en massiv troppemobilisering til Casamance, noe som var startskuddet for voldspiralen som med varierende intensitet har vart frem til i dag.

Mouvement des Forces Démocratiques de Casamance (MFDC)

MFDC, som ble opprettet i 1982, er en opprørsbevegelse som har løsrivelse fra Senegal som mål.

MFDC er delt inn i fire vinger, en militær (Atika), en politisk, en sivil og en ekstern ving, bestående av medlemmer i den senegalesiske diasporaen. Alle de fire vingene har vært preget av fraksjonskamper, og bevegelsen har derfor fremstått som ustrukturert og uoversiktlig. Store beslutninger og valg skal i prinsippet foregå i allmøter (såkalte *assises*), men splittelsene i bevegelsen har gjort ledelsen lite beslutningsdyktig og ute av stand til å sette beslutninger ut i live. Splittelsene i de ulike fraksjonene har også skapt uoversiktlige kommandolinjer i den militære vingen (USAID 2009), og vanskeliggjort forhandlinger med senegalesiske myndigheter (Evans 2004).

Militært har MFDC kun hatt begrenset suksess. Bevegelsen har aldri på noe tidspunkt hatt kontroll på noe område i Casamance, bortsett fra leirene sine dypt inne i skogområdet.

Utover å være en nasjonalistisk bevegelse, er MFDC ikke-ideologisk. Bevegelsen kjemper utelukkende for opprettelsen av en egen stat i Casamance, og har ingen ideologiske føringer på hvordan en slik stat skal organiseres dersom målet om løsrivelse nås.

MFDC i dag

Siden begynnelsen av 2000-tallet har MFDC stadig mistet folkelig oppslutning i Casamance. Befolkningen i området er krigstrøtte etter den langvarige konflikten, og anser i stadig mindre grad MFDC for å være en del av en fremtidig løsning i regionen. Befolkningens bekymringer er knyttet til utvikling, arbeidsplasser og stigende leveomkostninger, særlig galopperende matvarepriser, utfordringer MFDC ikke har noen svar på. MFDC har ikke klart å posisjonere seg i det nåværende politiske landskapet, og fremstår som stadig mer irrelevante i dagens samfunn:

Over the years the maquis [guerrilla forces] have become more and more isolated from the population on whose behalf they fight. In an anachronistic fashion, they cling to the assumption that the population is still behind them, proud of their sacrifice. In fact, the Casamançais are disillusioned with the struggle, tired of insecurity, and interested in development not independence. Recent surveys of the Casamançais population demonstrate that nearly all have developed a strong Senegalese national identity. They believe that the Casamance should remain a part of Senegal, but would like to see the GOS [Government of Senegal] make the socioeconomic development of the area a higher priority (USAID 2009, s. 78).

MFDC har alltid vært preget av splittelser og fraksjonskrig mellom ulike grupper, men lederkrisen ble akutt etter pastor Diamacounes død i 2007. Bevegelsen er i dag splittet i to fronter: Nord-fronten som ledes av Salif Sadio, og sør-fronten som ledes av Niantang Diatta og César Badiate. Sadio og Badiate kjemper seg i mellom om lederskapet i MFDC. Den militære fløyen anslås i dag å bestå av til sammen rundt 2000 geriljakrigere, i tillegg til en politisk fløy av ukjent størrelse. Det er paradoksalt nok fraksjonskrigen innad i MFDC som genererer størsteparten av sikkerhetsrelaterte hendelser i dag, og ikke konflikten mellom MFDC og senegalesiske myndigheter (Marut 2010).

MFDC finansieres av både lovlige og ulovlige aktiviteter, men etter manges mening har organisasjonen i stadig sterkere grad utviklet seg i retning av å bli en regelrett kriminell organisasjon. Organisasjonen står bak kidnapping av sivile, ran og overfall, og rammer lokalbefolkningen når de ulike fraksjonene kjemper mot hverandre (U.S. Department of State 2014). Organisasjonen har også betydelige inntekter fra produksjon og distribusjon av cannabis, og trolig er korrupte senegalesiske myndighetspersoner delaktige i prosessen (Marut 2010).

Sikkerhetssituasjonen i Casamance per april 2014

Intensiteten på konflikten i Casamance varierer fra år til år. Situasjonen har stadig forbedret seg siden fredsavtalen i 2004, men preges likevel av oppblussinger med jevne mellomrom. Det største tilbakeslaget kom sommeren 2009, hvor et ukjent antall opprørere og senegalesiske soldater mistet livet i trefningene. Fra 2009 har situasjonen igjen vært forholdsvis rolig, og ifølge amerikanske myndigheter har situasjonen forbedret seg ytterligere etter at Macky Sall ble valgt til president i 2012:

Respons Senegal: Konflikten i Casamance

Violence resulted in several casualties in the Casamance but fewer than in the previous years. One soldier died in a landmine explosion, and an undetermined number of MFDC rebel died from other causes. There were few instances of combat between MFDC and the army because the military did not conduct offensive operations in the Casamance during the year. The overall level of violence fell during the year, continuing a trend that began after President Sall launched a peace initiative in April 2012. As part of the initiative, the government acknowledged that a military solution to the conflict was not achievable. Both the government and the MFDC rebels accepted mediation by Christian and Islamic religious organizations with experience in conflict mediation. Mediation efforts continued during the year and made incremental progress (U.S. Department of State 2014).

Som det fremgår av sitatet over, er det knyttet optimisme til fredsforhandlingene mellom MFDC og senegalesiske myndigheter. President Macky Sall besøkte Casamance i mars 2014, og la frem et forslag til utviklingsprogram for regionen. Den katolske organisasjonen Sant'Egidio er meglere i konflikten (Ba 2014). Hvilke konkrete resultater myndighetenes inkluderende tone og de pågående forhandlingene vil gi i praksis gjenstår å se; lavbluss-konflikten i Casamance har nå vart i over tretti år, og ingen megling har så langt fullt og helt gjort slutt på konflikten.

Humanitære forhold

Til tross for at Senegal har et høyere økonomisk utviklingsnivå enn gjennomsnittet i regionen, er fattigdom utbredt i landet. De fleste livnærer seg av arbeidsintensivt jordbruk med liten avkastning, eller med handel i en uregulert, uformell sektor. Casamance er fra naturens side en ressurssterk region, men har mindre utviklet infrastruktur og offentlig tjenestetetthet enn Nord-Senegal, av geografiske, historiske og politiske årsaker. Den utfordrende sikkerhetssituasjonen i området har også vært et hinder for utvikling.

Trefningene mellom MFDC og senegalesiske styrker og fraksjonskriger innad i MFDC har ført til at mange har måttet forlate hjemmene sine, for kortere eller lengre perioder. Antallet internt fordrevne varierer etter trefningenes intensitet og omfang. Som følge av trefningene mellom MFDC og myndighetene i området rundt Ziguinchor i 2009, fantes det et sted mellom 10-40 000 internt fordrevne i Casamance.³ De fleste søker dekning hos familie og annet nettverk, særlig i Ziguinchor by. Barn er en utsatt gruppe blant de internt fordrevne, og et ukjent antall barn bor hos naboer, på barnehjem og på gata som følge av oppløste familier (IDMC & NRC 2010; U.S. Department of State 2014).

Til tross for at nye trefninger genererer nye internt fordrevne, har det vært en jevn retur av internt fordrevne siden 2008. Mange foretrekker å opprettholde en tilknytning til hjemstedet mens de oppholder seg på et trygt sted, blant annet for å holde hevd på stedet de har forlatt, mens de forbereder endelig retur. En del har bygd midlertidige tilfluktssteder ikke langt fra

³ På grunn av komplekse forflytningsmønstre i Casamance, finnes det ikke pålitelig statistikk over internt fordrevne (IDMC & NRC 2010). Det foregår en generell demografisk, økonomisk motivert forflytning fra landsbygda og inn mot byene, uavhengig av konflikten, som kan være vanskelig å skille fra gruppen som forlater hjemstedet av sikkerhetsmessige årsaker. Det finnes også et betydelig antall personer fra Casamance i Gambia og Guinea Bissau, men det er ikke gitt at disse er flyktninger, siden familieband og økonomiske forhold utgjør et like sannsynlig motiv for at de har valgt å forlate Casamance som konflikten i seg selv (internasjonal tjenestemann, møte i Dakar, september 2010).

opprinnelsesstedet som de bruker som base for pendling til og fra opprinnelsesstedet (IDMC & NRC 2010).

De sikkerhetsrelaterte befolkningsbevegelsene i Casamance skyldes ikke utelukkende krigshandlinger, men også miner som MFDC har lagt ut og høy bandittkriminalitet i området (IDMC & NRC 2010).

Reaksjoner mot MFDC-medlemmer

På 1980- og 90-tallet foretok senegalesiske myndigheter masseanholdelser av reelle og antatte opprørere, samt familiemedlemmer til disse. Mange i MFDC ble dømt til fengselsstraffer, og det finnes dokumentasjon på at det ble brukt vold og tortur i fengsel.⁴

Som en del av en fredsavtale som ble inngått i 2004, innvilget senegalesiske myndigheter et generelt amnesti for alle som hadde deltatt i den væpnede konflikten fra 1991 og frem til avtalen ble underskrevet (IDMC & NRC 2010). Verken MFDC-medlemmer eller senegalesiske soldater vil derfor bli straffeforfulgt for forhold begått i denne perioden (Amnesty International 2012).

I takt med nedskalering av konflikten utover på 2000-tallet, ble anholdelser og reaksjoner mot MFDC-medlemmer sjeldnere, selv om de fortsatt forekommer i forbindelse med MFDC-offensiver mot myndighetene. Det finnes også eksempler på at sivile har blitt anholdt fordi de mistenkes å ha informasjon om MFDCs bevegelser i forbindelse med slike offensiver, men omfanget av reaksjoner mot sivile er ukjent (Amnesty International 2012).

Ifølge kilder Landinfo snakket med under en informasjonsinnhentingsreise til Senegal i 2010 (Amnesty International; internasjonal tjenestemann; RADDHO, møter i Dakar september 2010) vil ikke MFDC-medlemmer eller sympatisører møtes med reaksjoner fra senegalesiske myndigheter av *politiske* årsaker i dag. Ved utgangen av 2012 satt det imidlertid rundt 20 MFDC-medlemmer fengslet for kriminelle forhold i Dakar og Casamance (U.S. Department of State 2013).

Om å flytte fra Casamance til Nord-Senegal

Senegalesiske borgere har rett til å bosette seg hvor som helst i Senegal. Det er derfor ingen juridiske bestemmelser som hindrer en person fra Casamance i å oppholde seg eller bosette seg i Nord-Senegal. Intern mobilitet er svært vanlig i Senegal, og innflyttingen til Dakar fra regionene er høy. Arbeidsmigrasjonen fra Casamance til Dakar-området har alltid vært omfattende, særlig innenfor den etniske gruppen diola (Marut 2010). Myndighetene vil ikke følge spesielt med på en person på bakgrunn av etnisk opprinnelse dersom vedkommende flytter til et nytt sted.

Utfordringene ved å flytte fra sør til nord vil først og fremst være av økonomisk karakter, nærmere bestemt utfordringer knyttet til å finne arbeid og levebrød i en region man ikke opprinnelig kommer fra og har nettverk i, og ikke av etnisk eller politisk karakter. Samtidig finnes det mange etablerte familier med opprinnelse i Casamance som har oppholdt seg lenge i Dakar, og som kan fungere som tilretteleggere for nye migranter fra området:

⁴ MFDC har på sin side stått bak bortføringer og drap på personer som de mener har samarbeidet med senegalesiske myndigheter, samt bruk av tortur og voldtekt for å tvinge lokalbefolkningen til å forlate områder som MFDC mener er deres (Amnesty International 2012).

There is [...] very little history of persecution of Diola in Dakar [...]. Diola do continue to suffer from economic marginalisation, sometimes due to prejudice among northern Senegalese; but they have carved their own communities and economic niches in the urban economy [...]. But the conflict is really a distant problem from Dakar, and the ethnic pluralism and tolerance (which are not, of course, the same as equality) characteristic of Senegal have been surprisingly little battered by the conflict [...] Massive Diola migration from the Casamance to Dakar [...] has continued unabated during the conflict. [...] There is no official discrimination against them [individuals of Diola origin] and Diola migration is just too large and longstanding. [...] [T]here are large numbers of Diola there, clustered in specific quarters but working all over the city. Most Diola migrants use kin or ethnic networks in the city to find accommodation, work, etc. [...] The conflict has had relatively little impact in Dakar (Immigration and Refugee Board of Canada 2005).

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Amnesty International (2012, 20. juni). *Senegal. An agenda for human rights. An opportunity not to be missed by the authorities elected in the March 2012 presidential election*. London: Amnesty International. Tilgjengelig via Refworld <http://www.refworld.org/country,...SEN..4fe418722,0.html> [lastet ned 29. april 2014]
- Ba, M. (2014, 25. mars). Sénégal: Quant Macky Sall dégaîne son plan Marshall pour la Casamance. *Jeune Afrique*. Tilgjengelig fra <http://www.jeuneafrique.com/Article/JA2776p016.xml0/senegal-macky-sall-casamance-mfdcsenegal-quand-macky-sall-degaîne-son-plan-marshall-pour-la-casamance.html> [lastet ned 8. april 2014]
- Evans, M. (2003, februar). *Ni paix ni guerre: The political economy of low-level conflict in the Casamance*. London: Overseas Development Institute. Tilgjengelig fra <http://www.odi.org.uk/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/454.pdf> [lastet ned 8. april 2014]
- Evans, M. (2004, desember). *Mouvement des Forces Démocratiques de Casamance (MFDC)*. London: Chatham House. Tilgjengelig fra <http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Africa/bpmedec04.pdf> [lastet ned 8. april 2014]

Respons **Senegal: Konflikten i Casamance**

- IDMC, dvs. Internal Displacement Monitoring Centre & NRC, dvs. Norwegian Refugee Council (2010, 18. juni). *Senegal. New displacement and challenges to durable solutions in Casamance*. Geneve: IDMC & NRC. Tilgjengelig via Refworld <http://www.refworld.org/docid/4c1f3be12.html> [lastet ned 29. april 2014]
- Immigration and Refugee Board of Canada (2005, 24. januar). *Senegal: Situation of the Diola in Dakar; their treatment by the authorities and by the population, specifically in the case of a Muslim Diola woman born in Kaolack to Casamance parents*. Ottawa: Canada. Tilgjengelig via U.S. Department of Justice http://www.justice.gov/eoir/vll/country/canada_coi/senegal/SEN43299.FE.pdf [lastet ned 23. april 2014]
- McLaughlin, F. (2008). The Emergence of a National Lingua Franca. I: Simpson, A. (Red.), *Language and National Identity in Africa*. Oxford: Oxford University Press, 79-97.
- Marut, J-C. (2010). *Le conflit de Casamance. Ce que disent les armes*. Paris: Karthala.
- USAID, dvs. United States Agency for International Development (2009, 21. september). *IPS [Illicit Power Structures] Final Report*. Washington D.C.: USAID. Tilgjengelig fra http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADS841.pdf [lastet ned 29. april 2014]
- U.S. Department of State (2013). *Country Reports on Human Rights Practices for 2012 – Senegal*. Washington D.C.: U.S. Department of state. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2012&dldid=204160> [lastet ned 5. mai 2014]
- U.S. Department of State (2014). *Country Reports on Human Rights Practices for 2013 – Senegal*. Washington D.C.: U.S. Department of state. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2013&dldid=220153> [lastet ned 5. mai 2014]

Muntlige kilder

- Amnesty International. Møte i Dakar 27. september 2010.
- Internasjonal tjenestemann. Møte i Dakar 30. september 2010.
- RADDHO, dvs. Rencontre Africaine pour la Défense des Droits de l'Homme. Møte i Dakar 28. september 2010.

© Landinfo 2014

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.